

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

Управління ліквідністю підприємства
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студентки Сніжко Нелі Миколаївни

групи ФС. мз - 01с/1

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр.

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на

відповідне джерело _____ Н.М.Сніжко

Керівник к. е. н., доц. _____ О.В.Дейнека

Суми – 2021 рік

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи магістра
на тему «УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА»
студентки Сніжко Нелі Миколаївни

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. В сучасних умовах ведення господарства вітчизняні підприємства України все частіше стикаються з проблемою зниження їх ліквідності. Одна з необхідних умов функціонування підприємства в економічному середовищі є підтримка ліквідності як показників спроможності до виконання зобов'язань як у повному обсязі так в строк.

Формування ефективних напрямків підвищення рівня ліквідності підприємства вимагає ретельного аналізу причин їх втрати. Таким чином, вивчення питань ефективного управління ліквідністю вітчизняних підприємств актуальні в сучасних умовах економічного розвитку, оскільки вони впливають на забезпечення сталого розвитку підприємства в довгостроковій перспективі.

Відповідно до цього виникає питання у дослідженні актуальності управління ліквідності підприємства в сучасних умовах.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів управління ліквідністю підприємства, а також розробка рекомендацій спрямованих на підвищення напрямку ефективності управління ліквідності ПрАТ «Запоріжжкокс».

Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність ПрАТ «Запоріжжкокс».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні і практичні підходи щодо аналізу та оцінки ліквідності підприємства.

Під час написання кваліфікаційної роботи були використані такі методи як, табличний, графічний, монографічний, нормативний, аналітичний та інші.

Інформаційну базу дослідження склали нормативно-правові акти, статистичні збірники, підручники, монографії та наукові статті з питань аналізу та управління ліквідністю підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс».

Основний результат роботи. У дипломній роботі узагальнено та досліджено теоретичні підходи до визначення сутності поняття « управління ліквідністю підприємства», а також охарактеризовано основні ознаки та етапи управління ліквідністю підприємства. Визначено аналіз фінансового стану ПрАТ «Запоріжжкокс» та на основі його результатів запропоновано шляхи удосконалення управління.

Ключові слова: управління ліквідністю, механізм управління, аналіз ліквідності, поточні зобов'язання.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 68 сторінках, з яких список використаних джерел із 59 найменувань. Робота містить 14 таблиць, 7 рисунків, а також з 7 додатків.

Рік захисту роботи – 2021 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	8
1 Теоретичні засади управління ліквідністю підприємства.....	10
1.1 Сутність, роль та значення ліквідності.....	10
1.2 Методи оцінки ліквідності підприємства	13
1.3 Механізм управління ліквідністю на сучасних підприємствах.....	18
2 Аналіз ефективності управління ліквідністю ПрАТ «Запоріжжкокс».....	23
2.1 Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Запоріжжкокс».....	23
2.2 Аналіз ліквідності ПрАТ «Запоріжжкокс».....	31
3 Напрямки підвищення ефективності управління ліквідністю ПрАТ«Запоріжжкокс».....	37
Висновки.....	48
Список використаних джерел.....	50
Додаток А Науково – методичні підходи до визначення поняття «ліквідність підприємства»	57
Додаток Б Система показників аналізу ліквідності	58
Додаток В Основні складові фінансового механізму управління ліквідністю підприємства	59
Додаток Г Фінансова звітність ПрАТ «Запоріжжкокс» за період 2018-2020 рр.....	60
Додаток Д Динаміка складу, структури та темпу зростання оборотних активів ПрАТ «Запоріжжкокс» за період 2016-2020 рр.....	64

Додаток Е	Динаміка складу, структури та темпу зростання поточних зобов'язань ПрАТ «Запоріжжкокс» за період 2016-2020 рр.....	66
Додаток Є	Алгоритм розрахунку оптимального значення дебіторської заборгованості.....	68

ВСТУП

Актуальність дослідження. В сучасних умовах ведення і підприємства України все частіше стикаються з проблемами зниження їх ліквідності. Одна з необхідних умов функціонування підприємства в економічному середовищі є підтримка ліквідності як показників спроможності до виконання суб'єктами господарювання зобов'язань у повному обсязі та в строк. Формування ефективних напрямків підвищення рівня ліквідності підприємства вимагає ретельного аналізу причин їх втрати. Таким чином, вивчення питань ефективного управління ліквідністю вітчизняних підприємств актуальні в сучасних умовах економічного розвитку, оскільки вони впливають на забезпечення сталого розвитку підприємства в довгостроковій перспективі. Відповідно до цього виникає питання у дослідженні актуальності управління ліквідності підприємства відповідно до умов сучасності.

Ліквідність підприємства, в умовах політичної нестабільності і економічна криза є дуже важливою умовою їх економічної діяльності. Щоб вижити в сучасних умовах, підприємства необхідно контролювати і постійно вдосконалювати фінансові показники.

Значний внесок у дослідження управління ліквідністю підприємства зробили відомі зарубіжні вчені, такі як: А.А. Мазаракі, М.М.Крейніна, Тарасенко Н.В. М.С. Абрютіна, Дж. К. Ван Хорн, Дж. Депалленс та вітчизняні, серед яких: Е.М. Андрущак, Н.В.Тарасенко, В.В. Зянько, В.Г.Фурик, В.М.Мельник та багато інших.

Дослідження проблем управління ліквідністю підприємства, представлені у роботах українських дослідників, як Дорошенко А.П., Філімоненко О.С., Базілінська О.Я.,Школьник І.О., Бердар М.М.,Давиденко Н. та інші.

Основні питання управління ліквідністю підприємств зазначені в працях таких науковців Вовк В.М., Ткаченко І.П.,Школьник І.О., Бердар М.М., Шеремет О.О. та інші вчені. Внесок науковців в управління ліквідністю підприємств є

значним, але слід зазначити, що існує об'єктивна необхідність подальшого поглиблення теоретичних основ формування ефективної політики управління ліквідністю вітчизняного бізнесу.

Метою написання даної магістерської роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів управління ліквідністю підприємства, а також розробка рекомендацій спрямованих на підвищення напрямку ефективності управління ліквідності ПрАТ «Запоріжжкокс».

Для досягнення поставленої мети ставляться такі завдання:

1. Визначити сутність та значення ліквідності.
2. Встановити методи оцінки ліквідності підприємства.
3. Дослідити механізм управління ліквідністю на сучасних підприємствах.
4. Охарактеризувати фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Запоріжжкокс».
5. Надати оцінку ліквідності балансу та ліквідності активів ПрАТ «Запоріжжкокс».
6. Визначити напрямки підвищення ефективності управління ліквідністю ПрАТ «Запоріжжкокс».

Об'єкт дослідження даної магістерської роботи є фінансово-господарська діяльність ПрАТ «Запоріжжкокс».

Предмет дослідження даної магістерської роботи є теоретико – методичні і практичні підходи щодо аналізу та оцінки ліквідності підприємства.

У роботі використано наукові методи системного дослідження, статистичного, порівняльного, наукового абстрагування, індукції, дедукції, передбачення, аналізу та синтезу.

Методологічною основою роботи є теоретичні аспекти вивчення поняття ліквідності підприємства, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань управління фінансово-господарською діяльністю підприємства, законодавчі та нормативні акти.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність, роль та значення ліквідності підприємства

Розвиток підприємства на сучасному етапі супроводжується нестабільністю, швидким зростанням кредиторської і дебіторської заборгованості, недостатньою кількістю ресурсів. Причиною чого виникають проблеми з активами, що призводять до пониження ліквідності. Можливість підприємства вчасно та без затримки здійснити розрахунки з посередниками вважається основою ліквідності. Таким чином, дослідження сутності поняття можна вважати «ліквідність підприємства».

Питанням поняттям «ліквідність» трактується завдяки великій кількості вчених, але на сьогодні не існує єдиного поняття «ліквідність підприємства». У додатку А наведено різні погляди вчених, щодо сутності поняття «ліквідність підприємства».

Так, група авторів, Вовк В.М., Ткаченко І.П., Школьник І.О., Бердар М.М., Шеремет О.О. характеризують ліквідність як швидкість активів перетворюватися в грошові кошти для погашення зобов'язань. Вчені, Філімоненко О.С., Базилінська О.Я., Дорошенко А.П., вважають, що суб'єкт господарювання дає можливість розрахуватися із зобов'язаннями за рахунок майна.

За визначення вчених можна зробити власне визначення ліквідності – здатність підприємства швидко розрахуватися із своїми зобов'язаннями певними видами майна (активів), грошовими коштами, товарами, запасами або іншими коштами які були залученими.

Таким чином, ліквідність – перетворення оборотних активів над короткостроковими пасивами, яке дає можливість суб'єкту господарювання в будь-який час розрахуватися із своїми зобов'язаннями за рахунок майна.

Для засновників підприємства недоотримана ліквідність може показувати зниження його прибутком, втратою контролю за роботою господарювання, частковою або повною втратою капітальних вкладень.

Для кредиторів недостатня ліквідність підприємства може показати можливу затримку виплати відсотку та загальної суми боргу. Поточний стан ліквідності також може впливати на відносини із замовниками, постачальниками сировини, товарів і послуг, який може привести до нездатності підприємства виконувати умови договорів, до втрати зв'язків з постачальниками. Тому аналіз ліквідності суб'єкта господарювання настільки важливий.

У результаті дослідження визначення ліквідності, активів, балансу та підприємства враховуються наступні принципи системи показників ліквідності які наведені в додатку Б.

В сучасній економічній літературі виділяють наступні види ліквідності які наведені на рисунку 1.1:[17,15]

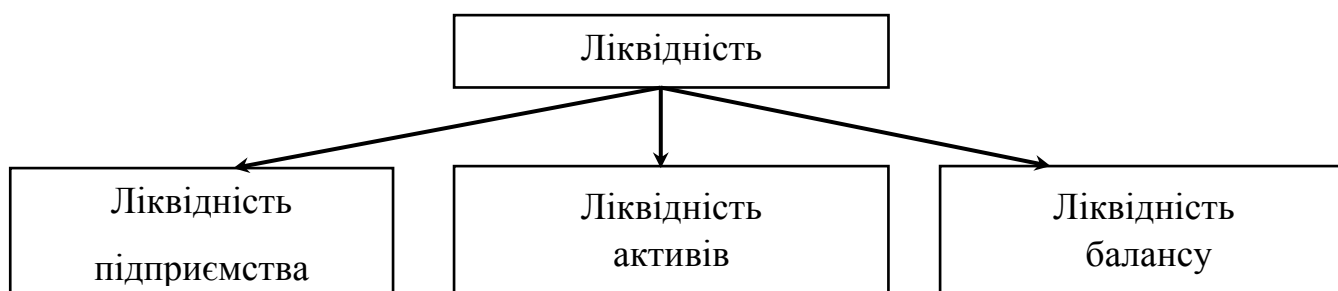

Рисунок 1.1 – Види ліквідності

У свою чергу ліквідність активів поділяються на «показники окремих груп ліквідності активів» і «показники активів ліквідності суб'єкта господарювання».

- ліквідність активу – здатність активів швидко перетворюватися у гроші;

- ліквідність балансу – виконання фінансових зобов'язань відповідними групами активів, швидкість трансформації на які гроші відповідають термінам;

- ліквідність підприємства – здатність швидко продати активи для погашення поточних зобов'язань.

Також вчені виділяють ліквідність майнову та фінансову. Фінансова ліквідність дає можливість суб'єкту господарюванню своєчасно та в повному обсязі використовувати фінансові зобов'язання. А під поняттям майнової ліквідності – є спроможність активу перетворитися в грошові кошти.

Аналіз ліквідності дає можливість прорахувати сильні та слабші сторони в діяльності підприємства. А отже, ліквідність дає змогу говорити про фінансовий стан суб'єкта господарювання та можливість його покращення.

На рис. 1.2 наведені фактори, які впливають на збільшення та зменшення ліквідності підприємства.

Рисунок 1.2 – Фактори, що впливають на зміну ліквідності підприємства[17]

Головною ознакою ліквідності є збільшення оборотних активів над короткостроковими зобов'язаннями. Потрібно уникнути збереженню коштів які залишилися та високоліквідних активів на певний термін, це призведе до зменшення рентабельності виробництва. Коли відбувається погіршення

ліквідності підприємства, це говорить про збільшення оборотних коштів та виникнення неліквідів: прострочення дебіторської заборгованості, одержання простроченого векселя.

Таким чином, низький рівень ліквідності є наслідком неспроможності суб'єкта господарювання сплачувати борги та зобов'язання, що може призвести до примусового продажу вкладень та активів, а в найгіршому випадку можуть призвести до банкрутства підприємства.

1.2 Методи оцінки ліквідності підприємства

З метою оцінки ліквідності підприємств необхідним є визначення класифікації активів та пасивів, для того щоб, провести співвідношення груп, які наведено на рисунку 1.3. Вважається якщо одна чи більше відношень будуть протилежними даній таблиці то ліквідність балансу не є ліквідною. [36,41]

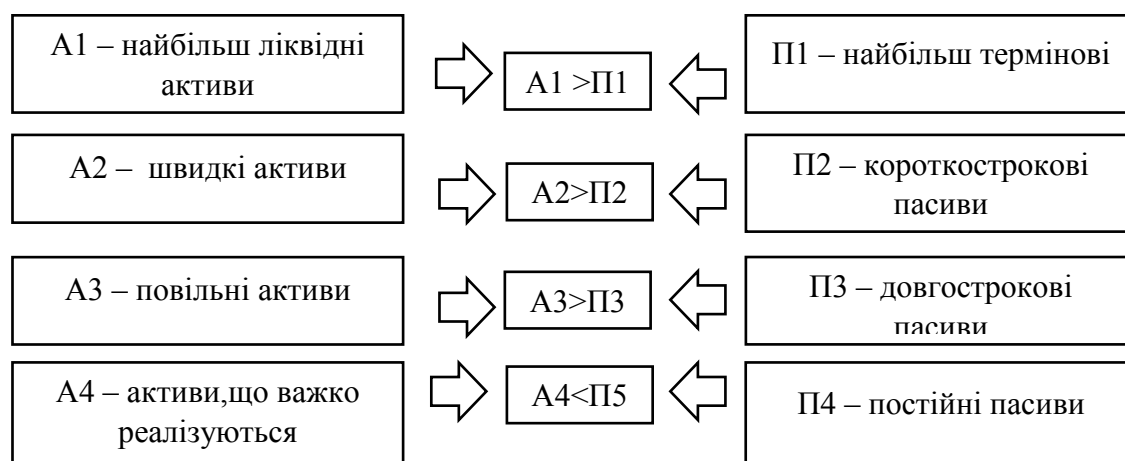

Рисунок 1.3 – Схема ліквідності балансу [36]

Таким чином співвідношення дають змогу порівняти баланс суб'єкта господарювання, який залежить від різних періодів, підприємств, та дає можливість зрозуміти коли баланс є найбільш ліквідним.

До груп активів за рівнем ліквідності науковці виділяють такі групи: [61,36]

- найбільш ліквідні активи (A1) – сума грошових коштів на рахунках підприємства, що здатні використовуватися для реалізації погашення зобов'язань;
- активи, що швидко реалізуються (A2) – активи, які потребують перетворення коштів за допомогою певного періоду часу.
- активи, що повільно реалізуються (A3) – це запаси та інші оборотні активи, які відносяться до другого розділу активу балансу.
- активи, що важко реалізуються (A4) – це усі необоротні активи.

До розподілу пасиву балансу виділяють такі групи:[61]

- найбільш термінові (П1) – це заборгованість за кредитами, позиками, а також перед працівниками, яка була не погашено в терміни;
- короткострокові пасиви (П2) – це короткострокові кредити в банках та інші поточні зобов'язання, які необхідно вигасити протягом звітного року, крім тих, що відносяться до П1;
- довгострокові пасиви (П3) – це «Поточні зобов'язання і забезпечення» пасиву балансу.
- постійні пасиви (П4) – це «Власний капітал» пасиву балансу.

Для завершальної оцінки ліквідності балансу використовують дві умови розрахунку загального показника ліквідності підприємства (Кз.л.) [61]:

$$K_{з.л.} = \frac{\sum m_i \cdot A_i}{\sum n_i \cdot \Pi_i} \quad (1.1)$$

$$K_{з.л.} = \frac{A_1 + 0,5 \cdot A_2 + 0,3 \cdot A_3}{\Pi_1 + 0,5 \cdot \Pi_2 + 0,3 \cdot \Pi_3} \quad (1.2)$$

де m_i – питома вага i -ої групи (A1);

n_i – питома вага i -ої групи (П1).

Ліквідність підприємства можна оцінити за допомогою відносних і абсолютних показників. Основним абсолютним показником вважається величина робочого капіталу, або його ще називають власним оборотним капіталом(ЧОК).

Показник робочого капіталу показує, яка сума оборотних коштів залишиться в користуванні суб'єкта господарювання після прорахунків за короткостроковими зобов'язаннями .

Даний показник можливо розрахувати за допомогою формули 1.3

$$\text{ЧОК} = \text{ОА} - \text{ПЗ} \quad (1.3)$$

де ОА – оборотні активи;

ПЗ – короткострокові зобов'язання[44].

У таблиці 1.1 наведено дослідження науковців для точного аналізу показників ліквідності підприємства Ф.Ф. Бутинець, Л.А. Лахпопова, Р.О. Костирко, Р.В. Банк, В.В. Ковальов, Л.А. Бренстайн, можна зробити висновок, що не можливо існувати одного визначення системи показника ліквідності суб'єкта господарювання. Вони вважають ,що для набору оцінки ліквідності підприємства необхідно включати від 2 до 4 показників.[49,36,15,12]

Таблиця 1.1 – Система набору показників ліквідності.

Показники	Автор						
	Бутинець Ф.Ф.	Лахпопова Л.А.	Костирко Р.О.	Банк Р.В.	Ковальов В.В	Бренстайн Л.А.	Гіляровська Л.Т.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	+	+	+	+	+		+
Коефіцієнт швидкої ліквідності	+	+	+	+	+	+	+
Коефіцієнт загальної ліквідності	+	+	+	+	+	+	+

Продовження таблиці 1.1

Показники	Автор						
	Бутинець Ф.Ф.	Лахпопова Л.А.	Костирко Р.О.	Банк Р.В.	Ковальов В.В.	Бренстайн Л.А.	Гіляровська Л.Т.
Частка оборотних засобів у активах	+	+			+		
Коефіцієнт ціни ліквідності				+			
Загальний коефіцієнт ліквідності балансу	+		+	+			
Коефіцієнт ліквідності при мобілізації коштів			+			+	
Індекс ліквідності			+			+	
Комплексний показник ліквідності							+

Як вважала, Л.Т.Гіляровська, що для аналізу, показники повинні бути не набором, а системою. Таким чином, вони повинні відповідати одне одному, а не суперечити.

Наступною групою показників проводиться розрахунок та аналіз коефіцієнтів ліквідності які також наведені в додатку Б:[50,51,61]

- коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- коефіцієнт поточної ліквідності;
- коефіцієнт швидкої ліквідності.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності(Кал.) – це частина короткострокових зобов'язань підприємства яка може бути погашена в найближчий час за рахунок наявної суми на підприємстві. Нормативне значення коефіцієнта 0,2...0,3

$$K_{a.l.} = \frac{A_1}{\Pi_1 + \Pi_2 + \Pi_3} \quad (1.4)$$

Коефіцієнт поточної ліквідності(Кпл) – дає можливість визначити, у скільки разів оборотні активи перевищать поточні зобов'язання. Нормативні значення коефіцієнта знаходяться в межах 1,5...2,5,але не менше 1. :

$$\kappa_{пл} = \frac{OA}{ПЗ} = \frac{A_1 + A_2 + A_3}{П_1 + П_2} \quad (1.5)$$

Коефіцієнт швидкої ліквідності(Кш.л.) – показує, ефективність використаних коштів для діяльності підприємства. Мінімальне нормативне значення коефіцієнта – 0,5.Нормативне значення в межах 0,8...1.

$$K_{ш.л.} = \frac{A_1 + A_2}{П_1 + П_2} \quad (1.6)$$

За іншими методами оцінки фінансового стану значення коефіцієнта загальної ліквідності виглядає наступним чином:

- значення коефіцієнта 1,0-1,5 свідчить про своєчасне погашення боргів підприємства;
- критичним значенням є коли коефіцієнт буде дорівнювати – 1,0;
- неліквідним буде вважатися коли коефіцієнт буде менше – 1,0.

Перевищення оборотних активів над поточними зобов'язаннями є більш ніж удвічі небажаним, оскільки свідчить про нераціональне інвестування бізнесу та неефективне їх використання.

Неможливість надати ліквідність суб'єкту господарювання може поставити під загрозу його майбутнє існування. Причиною такої ситуації часто вважають:

- низький фінансовий контроль є наслідком порушень зобов'язань перед працівниками, контрагентами, кредиторами;
- присутні непогашені борги;

- неефективність господарсько-фінансової діяльності;
- зменшення оборотних коштів і нагромадження надлишкових запасів.

Слід зауважити, що коефіцієнти ліквідності є обмежуючими факторами ефективності. Підвищення ефективності підприємства може відбуватися при зниженні загального рівня ліквідності і навпаки.

Тому, важливим завданням підприємства є моніторинг цих показників відповідно до поточних умов та політичного розвитку підприємства.

1.3 Механізм управління ліквідністю на сучасних підприємствах

Управління ліквідності суб'єкта господарювання розробляється за допомогою фінансового механізму. До нього відносяться керуюча та керована підсистеми.

Керуюча підсистема – до неї відносять фінансовий підрозділ суб'єкта господарювання.

Керована підсистема – складається з об'єкту управління фінансові відносини, грошових оборотів та фінансових ресурсів. [62,22,24]

Чіткий розподіл функцій, повноважень та відповідальності забезпечить уникнення конфліктних ситуацій та їх дублювання, система принципів управління дозволить сформулювати правила поведінки керівництва, взаємозв'язок підпорядкування та координації створюватиме добре - встановлений механізм прийняття управлінських рішень.

Крім того, керовану підсистему слід розглядати з позицій дворівневого об'єкта антикризового управління ліквідністю підприємства, що складається з операційної ліквідності та збалансованого потенціалу ліквідності, що використовується для регулювання дефіциту операційної ліквідності

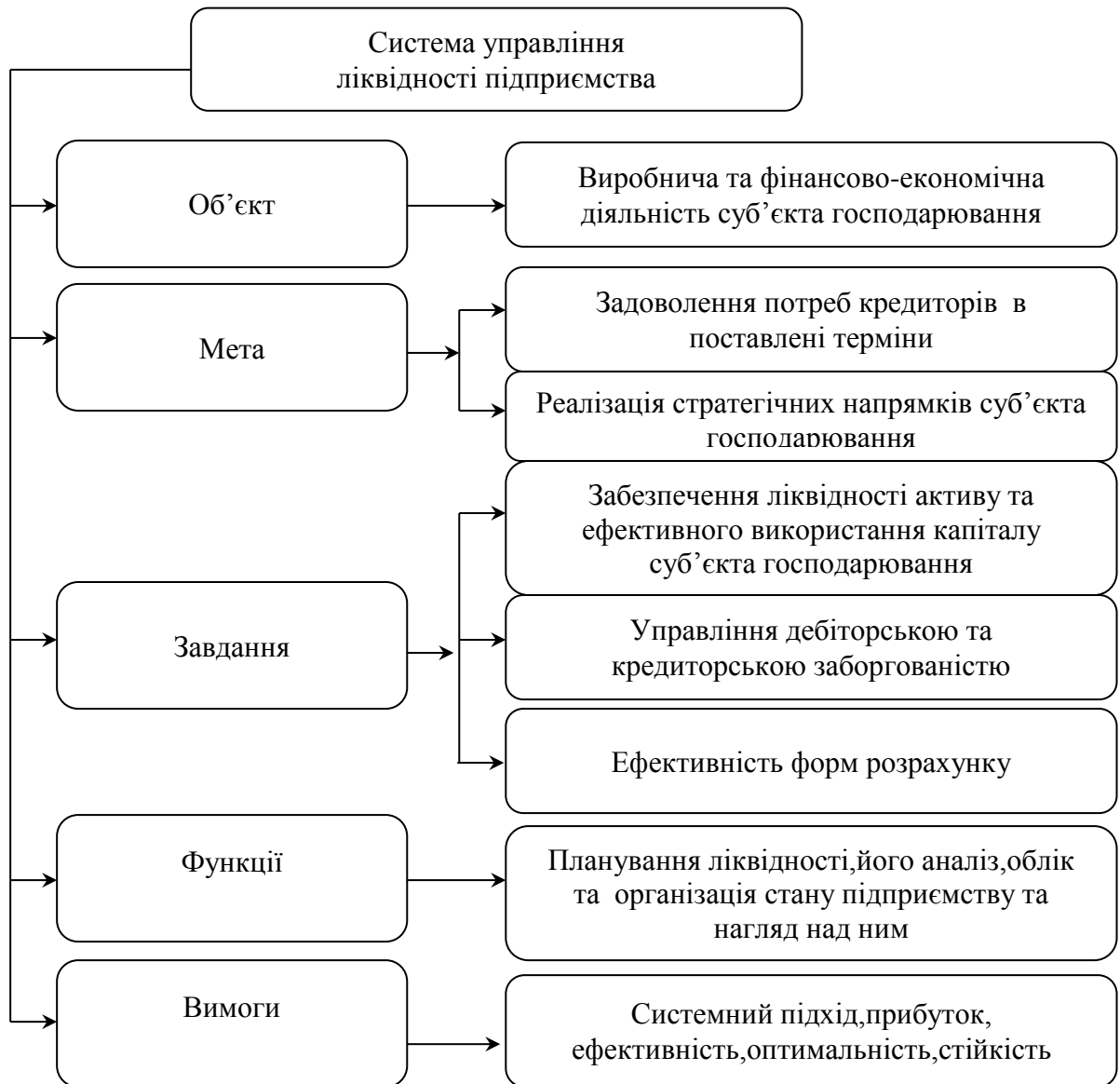

Рисунок 1.4 – Система управління ліквідності підприємства.[24]

Саме конкуренція як рушійний фактор спонукає підприємства та пов'язані з ними суб'єкти господарювання вдосконалювати власну діяльність, що робить їх більш успішними на ринку та стійкими у боротьбі за прихильність споживачів.

Обмежена фінансова безпека суб'єктів підприємництва спричиняє поступове погіршення умов їх ведення господарювання, що свідчить про доцільність зміни підходів до управління ліквідністю. Для вирішення основних питань потрібно визначити мету та об'єкт забезпечення підприємством, визначення вимог та визначення сутності функціонування управлінням ліквідністю як наведено на рисунку 1.4[24]

Головною метою механізму управління є виявлення та усунення недоліків діяльності підприємства та знаходження резервів покращення ліквідності[63].

Для цього необхідно визначити основні завдання які наведені на рис.1.5:

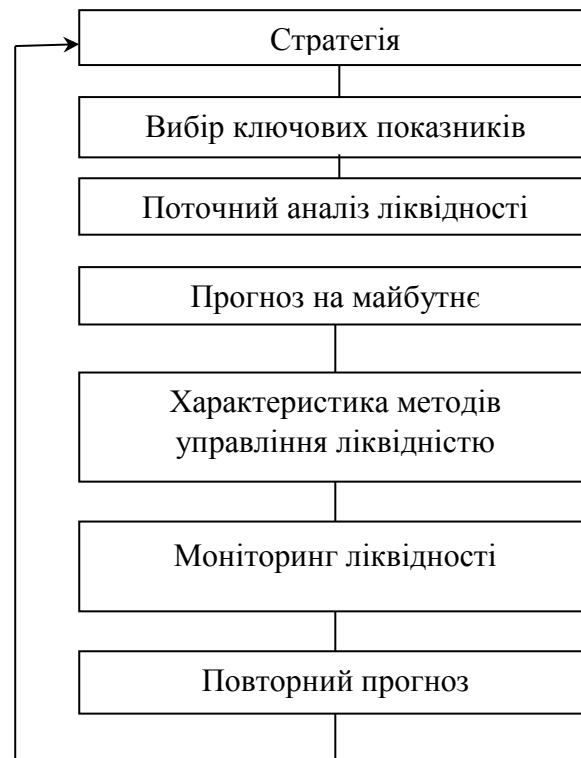

Рисунок 1.5– Механізм управління ліквідністю підприємства[48]

- розроблення заходів для ефективного використання фінансових ресурсів підприємства;
- прогнозування результатів економічної рентабельності за умов власних і позикових коштів;
- порівняння між різними показниками фінансової та виробничої діяльності для поліпшення ліквідності.

Поставлені завдання дають можливість дослідити основні складові фінансового механізму, вирішення проблем оцінки ліквідності суб'єкта господарювання. Постійний процес управління ліквідності вбирає в себе різні процеси[48].

Процесом ліквідності на сучасних підприємствах є можливість уникнути від запозичених коштів таким чином збільшивши прибутковість акціонерам для сприянні виникнення інвестицій. Головним процесом підприємства є своєчасно та неухильно виконувати обов'язки які були взяті підприємством без збитків і витрат. Коли відбувається несприятливий збіг, підприємство може стати неплатоспроможним це призведе в крайньому випадку до банкрутства.

Для визначення об'єкту аналізу ліквідності необхідно розглянути ознаки, які використовуються до того часу до поки вони не покажуться себе.

Показники ліквідності – визначає відносну систему виконання зобов'язань, з метою отримання бажаного результату в майбутньому. Наступний процес ліквідності який включає в себе методи ліквідності активів та пасивів підприємства. У процесі моніторингу ліквідності підприємств та визначення принципів управління нею було виявлено, що лише змістовна аналітична робота та системний підхід до оцінки ліквідності, діагностики та управління ризиком ліквідності в загальній системі фінансового менеджменту бізнесу забезпечить необхідний рівень розрахунків та умови успішного перетворення.

Оцінка фінансового механізму управління ліквідністю та його елементів є досить різноманітними, розглядаючи структуру фінансового механізму управління ліквідністю підприємства варто спиратись на чотири основні складові: елементи забезпечення, політику підприємства, інструменти управління ліквідністю та ризик-менеджмент ліквідності які наведено в додатку В.

Рішенням проблем які пов'язані з оцінкою та управлінням господарювання, рекомендують використовувати інструменти та підходи, до яких відносяться факторинг, планування податків, цінова політика, несплата податків та інше.

Коли на підприємстві є наявна система трансферного ціноутворення, то можливо визначити витрати і доходи підрозділу, а також прибутковість на підприємстві. Податкове планування дає можливість зменшити до мінімуму податкових зобов'язань та збільшити прибутковість, що призведе до ефективного

користування грошовими коштами, а отже, дасть можливість підприємству поліпшити ліквідність.[42]

Несплата податків являється однією із складових податкового планування, використовується за наступними основними інструментами: пільги, різні податкові лазівки, схем та інше.

До методів ліквідності підприємства також необхідно віднести рознесення грошових коштів по різних каналах, або розподіл активу для погашення пасиву.

Таким чином, використання в теорії та на практиці аналізу виокремили основні методи оцінки ділової активності:[42,61,5]

- виконання планів, норм та нормативів;
- оцінка рівня використання фондів віддачі, оборотних активів та їх елементів, операційного циклу;
- оцінка динаміки розвитку підприємства.

По-перше, фінансовий механізм це складна система, яка дозволяє управляти фінансовою діяльністю.

По-друге, це механізм, який дозволяє розв'язувати практично всі проблеми, але слід враховувати, що роль фінансів у відносинах розподілу вторинного і основного регулювання здійснюється у сфері виробництва.

Ефективність підприємства залежить від об'єктивної, своєчасної та всебічної оцінки фінансового стану підприємства загалом і ліквідності. Коли достатньо забезпечене підприємство власними та залученими фінансовими ресурсами які зумовлюють здійснювати ефективну господарську діяльність та розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

2 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ПрАТ «Запоріжжкокс»

2.1 Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Запоріжжкокс»

Приватне акціонерне товариство «Запоріжжкокс» (далі – ПрАТ «Запоріжжкокс») вважається одним з найбільших коксохімічним заводом та експортером по Україні.

Досліджуване підприємство ПрАТ «Запоріжжкокс» було засноване в 1934 році.

Чисельність робітників на підприємстві на 01 січня 2020 року налічує близько 729 осіб. Основною діяльністю підприємства є повна технологічна переробка коксохімічних продуктів.

Основними видами продукції, що виробляється на підприємстві ПрАТ «Запоріжжкокс» є: доменний кокс, кокс у формі горішка, сульфат амонію, газова та колоїдна сірка, пласти бетону, масло, дьоготь для будівництва покрівлі доріг, котлове паливо. Також підприємство розробило програму ремонту коксових батарей №5–6 їхня потужність займає 720 тис. т. коксу на рік.

Підприємство експортує продукцію в більше 20 країн світу. Найбільшим експортером є Туреччина, Єгипет, Чехії та країни Балтії.

Обсяг експорту продукції за перше півріччя 2001 року підприємство отримало 10191 млн. дол. США. Обсяг випущеної продукції у 2005 р. займав 5-те місце по Україні який становив 1.8858 млн. тонн коксу. Порівнявши продукції підприємства за 7 років, обсяги випуску продукції зросли на 0.7358 млн. тонн коксу[43].

Отже, ПрАТ «Запоріжжкокс» щороку працює над покращенням виготовлення власної продукції яка здатна не шкодити навколишньому середовищу.

Основними показниками фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Запоріжжкокс» за період 2016-2020 роки, наведено у додатку Г.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ПрАТ «Запоріжжкокс» за період 2016-2020 рр., тис . грн.

Показник	Рік					Відхилення (+/-) 2020р./2016р.
	2016	2017	2018	2019	2020	
Чистий дохід від реалізації	4460790	8585404	9208474	12365901	6191403	1730613
Собівартість реалізованої продукції(товарів,р обіг,послуг)	3857416	7140283	7755143	12003258	5811125	1953709
Чистий прибуток	364317	1058783	1118285	96669	166436	-197881
Оборотні активи	2808347	6995914	6909657	3710027	3807922	999575
Необоротні активи	1021386	1241879	1593541	2833797	2636249	1614863
Власний капітал	1680558	2638240	3748269	4740083	4792620	3112062
Позиковий капітал	1965862	5339641	4514098	1299279	1155346	-810516
Валюта балансу	3829733	8197793	8503198	6543824	6444171	2614438

Проаналізувавши дані таблиці 2.1 слід зазначити, що протягом 2016 – 2020 років чистий дохід зростає на 1730613 тис. грн., або ж на 28%, що свідчить про збільшення обсягів виробництва продукції підприємства.

Відповідно у 2020 році порівняно із 2016 роком збільшується і собівартість реалізованої продукції на 1953709 тис. грн. або на 33,6 %. Це свідчить про збільшення суми витрат підприємства щодо виробництва та реалізації продукції.

Сума чистого прибутку у 2020 році зменшується на 197881 тис. грн., порівняно із 2016 роком і становить 166436 тис. грн. Це є негативним показником для даного суб'єкта господарювання, оскільки саме чистий прибуток є основним внутрішнім джерелом фінансування діяльності підприємства. Проте, порівнюючи 2019-2020 рр., можна побачити збільшення суми чистого прибутку, а саме на 69767 тис. грн., або ж на 42%.

На підприємстві у 2020 році відбувається значне (у 1,5 рази) переважання оборотних активів над необоротними. За даними таблиці 2.1 можна спостерігати збільшення як оборотних активів на 999575 тис. грн. (26,2%), так і необоротних на 1614863 тис. грн. (61,3%).

Варто зазначити, що значне збільшення суми необоротних активів свідчить про покращення матеріального та технічного устаткування підприємства.

Протягом усього аналізованого періоду відбувається постійне збільшення суми власного капіталу на 3112062 тис. грн. (65%) та відповідно зменшення суми позикового капіталу на 810516 тис. грн.(30%), що є позитивним для діяльності даного суб'єкта господарювання та свідчить про зменшення рівня фінансової залежності від кредиторів.

Валюта балансу підприємства збільшилася у 2020 році на 2614438 тис. грн. в порівнянні з 2016 роком та становить 6444171 тис. грн.

Повну оцінку фінансового стану підприємства можна отримати за допомогою розрахунку основних фінансових показників майнового стану, ділової активності, фінансової стійкості, платоспроможності та рентабельності підприємства.

Для початку необхідно дослідити показники майнового стану підприємства (рис. 2.1).

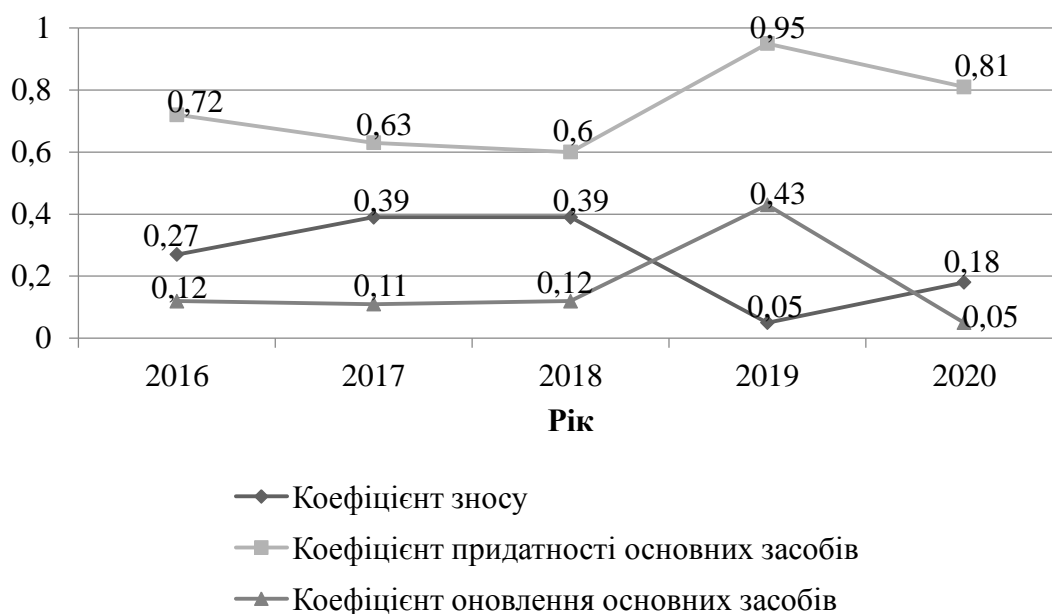

Рисунок 2.1 – Показники майнового стану ПрАТ «Запоріжжкокс» за період 2016-2020 р.

На основі розрахованих показників можна зробити висновок, що майновий стан аналізованого підприємства загалом знаходиться в межах норми. Так от коефіцієнт зносу основних засобів свідчить про те, що у 2016 році основні засоби були зношені на 27%, а у 2020 році – лише на 18%, що звичайно ж є позитивним показником діяльності. Відповідно відбувалося збільшення і коефіцієнту придатності основних засобів за 2016-2020 р. За даними рисунка 2.1 можна зробити висновок, що у 2016 році 72% основних засобів були придатними для використання, а у 2020 році вже 81%. Найвищим даним показник був у 2019 році та становив 95%. Коефіцієнт оновлення основних засобів характеризує частку нових основних засобів, які були введені в експлуатацію за певний звітний період. Розраховані значення даного показника свідчать про те, що у 2019 році відбулося найбільше оновлення основних засобів, а саме на 43%.

З метою визначення ефективності використання активів підприємства доцільно розрахувати показники ділової активності (табл.2.2).

Таблиця 2.2 – Показники ділової активності ПрАТ «Запоріжжкокс» за період 2016-2020 рр.

Показник	Рік					Відхилення (+/-) 2020р./2016р
	2016	2017	2018	2019	2020	
Коефіцієнт оборотності активів	1.16	1.05	1.08	1.89	0.96	-0.20
Коефіцієнт оборотності запасів	20.62	17.71	7.73	31.49	18.72	-1.91
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2.65	3.25	2.46	2.61	1.29	-1.36
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1.89	1.47	1.71	5.52	2.13	0.24
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2.27	1.61	2.04	9.52	5.36	3.09
Тривалість одного обороту активів	309	344	332	190	375	66
Тривалість одного обороту власного капіталу	135	110	146	138	279	144
Тривалість одного обороту запасів	18	20	47	11	19	1
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості	158	224	177	38	67	-91
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості	190	245	211	65	169	-21
Операційний цикл	208	265	258	77	189	-19
Фінансовий цикл	49	41	81	39	121	72

За даними таблиці 2.2 можна зробити висновок, що коефіцієнт оборотності активів у 2020 році зменшився на 0,2 порівняно із 2016 роком і становив 0,96, що свідчить про зменшення суми чистого доходу, яка припадає на 1 грн. активів. У той же час відбувається збільшення тривалості одного обороту активів із 309 днів у 2016 році до 375 днів у 2020 році, що є негативним показником та свідчить про зменшення швидкості обертання активів.

Коефіцієнт оборотності запасів також зменшується у 2020 році порівняно із 2016 роком і становить 18,72, що також є негативним для діяльності підприємства, адже внаслідок цього відбувається погіршення структури оборотних активів даного суб'єкта господарювання. У 2020 році відбулося значне зменшення коефіцієнта порівняно із 2019 роком, а тому можна зробити висновок про те, що відбувається зниження ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Відповідно до даного показника у 2020 році відбулося і зростання тривалості одного обороту запасів порівняно із 2019 роком майже у 2 рази.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу свідчить про те, наскільки підприємство забезпечено власним капіталом. У 2020 році розраховане значення показника знаходиться на рівні 1,29, і це свідчить про те, що на 1 грн. власного капіталу припадає 1,29 грн. чистого прибутку підприємства. Даний показник є меншим, ніж у 2016 році на 1,36.

Тривалість обертання власного капіталу має тенденцію до збільшення протягом усього аналізованого періоду та зростає із 135 днів у 2016 році до 279 днів у 2020 році, що свідчить про зниження обертання власного капіталу ПрАТ «Запоріжжкокс».

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зростає у 2020 році на 2,13 порівняно із 2016 роком та становить 5,52, що свідчить про покращення платіжної дисципліни покупців та своєчасне погашення покупцями заборгованості перед підприємством.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості вказує на ту кількість оборотів, які протягом року здійснила кредиторська заборгованість.

Даний показник не має стабільної тенденції та різко зменшується у 2020 році, порівняно із 2019 роком, що є негативним показником діяльності даного суб'єкта господарювання. Слід зазначити, що загалом майже протягом усього аналізованого періоду коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості перевищує коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, що свідчить про стабільний фінансовий стан підприємства.

Операційним циклом прийнято вважати певний проміжок часу між придбанням запасів для виготовлення продукції та отриманням коштів від її реалізації. Зниження у 2020 році тривалості операційного циклу на 19 днів порівняно із 2016 роком є позитивним показником діяльності даного суб'єкта господарювання.

Наступним етапом оцінки фінансового стану підприємства є розрахунок відносних показників фінансової стійкості.

Таблиця 2.3 – Відносні показники фінансової стійкості ПрАТ «Запоріжжкокс» за період 2016-2020 рр.

Показник	Рік					Відхилення (+/-) 2020р./2016р
	2016	2017	2018	2019	2020	
Коефіцієнт автономії	0.44	0.32	0.44	0.72	0.74	0.30
Коефіцієнт фінансування	0.78	0.47	0.79	2.63	2.90	2.12
Коефіцієнт фінансової стійкості	0.49	0.35	0.47	0.80	0.82	0.33
Коефіцієнт фінансової залежності	2.28	3.11	2.27	1.38	1.34	-0.93
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0.50	0.61	0.64	0.51	0.55	0.05
Коефіцієнт забезпечення власним оборотним капіталом	0.30	0.23	0.35	0.65	0.70	0.40
Коефіцієнт короткострокового залучення позикових коштів	0.91	0.96	0.95	0.72	0.70	-0.22
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0.098	0.077	0.060	0.096	0.094	0.00

Таким чином, коефіцієнт автономії за аналізований період зростає на 0,30 та свідчить про те, що частка власних ресурсів становить 0,44% у 2016 році та 74% у 2020 році. Слід зазначити, що розрахований показник знаходиться в межах норми, а саме більше 0,5 тільки у 2019-2020 рр.

Показником, який свідчить про фінансову залежність підприємства від залучених коштів є коефіцієнт фінансування. Показник протягом 2016-2020 рр. збільшується на 2,12 і у 2020 році становить 2,90, а це свідчить про те, що на 1 грн. власного капіталу припадає 2,90 грн. позикових коштів.

Коефіцієнт фінансової стійкості збільшується у 2020 році на 0,33 порівняно із 2016 роком та становить 0,82, що відповідає нормативному значенню (0,7-0,9), а це свідчить про гарні перспективи розвитку підприємства та низький ризик банкрутства.

Фінансова залежність ПрАТ «Запоріжжкокс» зменшується і в 2020 році на кожну гривню власних коштів припадає 1,34 грн. фінансових ресурсів, що на 0,93 менше, ніж у 2016 році. Значення показника знаходиться в межах норми (1,3-2,3), а тому значних фінансових ризиків для підприємства не прогнозується.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу протягом усього періоду загалом знаходиться на одному рівні та відповідає нормативному значенню (більше 0,1). Найбільшого значення показник набуває у 2018 році та становить 0,64 і свідчить про те, що 64% власних коштів було інвестовано в оборотні активи.

Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом протягом 2016-2020 рр. відповідає нормативному значенню (більше 0,1). У 2020 році він збільшився на 0,4 порівняно із 2016 роком та становить 0,7. Даний показник свідчить про те, що у 2020 році 70% оборотних активів профінансовано із власного капіталу, тобто це дає можливість вести ефективну фінансово-господарську діяльність.

Коефіцієнт короткострокової заборгованості протягом усього аналізованого періоду має тенденцію до зниження і у 2020 році становить 0,70, що свідчить про покращення поточної платоспроможності підприємства. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів знаходиться майже на одному рівні протягом 2016-2020 рр. та становить 0,094 у 2020 році. Розраховані дані свідчать про низьку залежність підприємства від зовнішніх інвесторів.

З метою оцінки ефективності діяльності підприємства доцільним є розрахунок показників рентабельності (табл.2.3).

Таблиця 2.3 – Показники рентабельності ПрАТ «Запоріжжюкс» за період 2016-2020 рр.

Показник	Рік					Відхилення (+/-) 2020р./2016р
	2016	2017	2018	2019	2020	
Рентабельність сукупних активів	11,85	17,61	13,39	1,28	2,56	-9,29
Рентабельність власного капіталу	24,18	49,03	35,02	2,28	3,49	-20,69
Чиста рентабельність продажів	8,17	12,33	12,14	0,78	2,69	-5,48
Рентабельність продукції	14,72	21,88	19,89	2,82	6,11	-8,61

За даними таблиці 2.3 можна зробити висновок, що всі розраховані показники мають додатні значення, тобто підприємство протягом усього аналізованого періоду вело прибуткову діяльність, але в той же час можна спостерігати значне зменшення кожного із показників у 2020 році порівняно із 2016 роком.

Рентабельність активів свідчить про ефективність використання активів підприємства для отримання чистого прибутку. Таким чином, у 2016 році на 1 грн. використаних активів було отримано 11,85 грн. чистого прибутку, а у 2020 році на 1 грн. активів отримано лише 2,56 грн. чистого прибутку.

Рентабельність власного капіталу характеризує ефективність використання власного капіталу підприємства. Якщо у 2016 році на кожную залучену гривню власних коштів можна було отримати 24,18 грн. чистого прибутку, то у 2020 році на кожную гривню власного капіталу припадало лише 3,49 грн. чистого прибутку, що звичайно ж є негативним показником діяльності підприємства.

Показник рентабельності продажів свідчить про те, скільки прибутку принесе підприємству кожна гривня продаж. Так, у 2016 році на 1 грн. продано продукції отримано 8,2 грн. чистого прибутку, а у 2020 році даний показник значно зменшився і становив лише 2,7 грн. чистого прибутку.

За допомогою показника рентабельності продукції можна зробити висновки про рівень прибутковості операційної діяльності. Даний показник не має

стабільної тенденції та у 2020 році зменшується на 8,6 порівняно із 2016 роком та становить 6,11% , що свідчить про зниження рентабельності виготовленої продукції.

Отже, проведені розрахунки дають можливість зробити висновок, що показники майнового стану загалом відповідають своїм нормативним значенням. Аналіз показників ділової активності свідчить про те, що всі вони знаходяться у межах своїх нормативних значень, але деякі з них погіршуються, що негативно впливає на діяльність підприємства. Показники фінансової стійкості також відповідають нормативам і свідчать про достатність власних фінансових ресурсів для ефективного функціонування даного суб'єкта господарювання. Показники рентабельності за увесь аналізований період мають позитивні значення та свідчать про прибутковість діяльності підприємства.

Таким чином, ПрАТ «Запоріжжкокс» ефективно використовує свої ресурси, в результаті чого його діяльність є прибутковою протягом усього аналізованого періоду.

2.2 Аналіз ліквідності ПрАТ «Запоріжжкокс»

З метою забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності українських підприємств в сучасних умовах економіки та зміцнення їх конкурентоспроможності необхідним є підтримання достатнього рівня ліквідності та платоспроможності даних суб'єктів господарювання.

Аналіз ліквідності ПрАТ «Запоріжжкокс» необхідно здійснити за допомогою як абсолютних, так і відносних показників.

Першим кроком аналізу є оцінка ліквідності балансу підприємства, тобто розподіл активів та пасивів на окремі групи. У таблиці 2.3 наведено групування активів ПрАТ «Запоріжжкокс» за рівнем ліквідності

Таблиця 2.3 – Групи активів ПрАТ «Запоріжжкокс» за період 2016-2020 рр.

Показник	Рік					Відхилення (+/-) 2020р./2016р.
	2016	2017	2018	2019	2020	
A1	35748	9019	27866	23321	30425	-5323
A2	2383973	5929589	6072551	2250686	2915889	531916
A3	388626	1017306	809240	1436020	861608	472982
A4	1021386	1241879	1593541	2833797	2636249	1614863

Отже, до високоліквідних активів на даному підприємстві належать кошти та їхні еквіваленти, які зменшуються протягом аналізованого періоду на 5323 тис. грн. та становлять у 2020 році 30425 тис. грн.. Швидко ліквідні активи, які включають в себе дебіторську заборгованість за товари, роботи, послуги зростають протягом усього періоду на 531916 тис. грн. і становлять 2915889 тис. грн. До повільно ліквідних активів належать запаси та поточна дебіторська заборгованість, сума яких зростає у 2020 році на 472982 тис. грн. Важко ліквідні активи включають в себе необоротні активи, які збільшилися протягом 2016-2020 рр. на 1614863 тис. грн.

Групування пасивів за термінами погашення представлено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Групи пасивів ПрАТ «Запоріжжкокс» за період 2016-2020 рр.

Показник	Рік					Відхилення (+/-) 2020р./2016р.
	2016	2017	2018	2019	2020	
П1	393695	1041173	582594	160030	286384	-107311
П2	1572122	4298468	3931504	1139249	868962	-703160
П3	183313	219912	240831	504462	496205	312892
П4	1680558	2638240	3748269	4740083	4792620	3112062

Таким чином, найбільш термінові пасиви, які включають в себе поточну кредиторську заборгованість зменшилися на 107311 тис. грн., у 2020 році і становлять 286384 тис. грн. Короткострокові пасиви включають інші поточні зобов'язання, тобто ті, які не увійшли до найбільш термінових. Протягом 2016-2020 рр. їх сума зменшилась на 703160 тис. грн. Довгострокові пасиви містять довгострокові зобов'язання та забезпечення, сума яких збільшилася у 2020 році порівняно із 2016 роком на 312892 тис. грн. і становить 496205 тис. грн. До

постійних пасивів належить власний капітал підприємства, який зростає із 1680558 тис. грн. у 2016 році до 4792620 тис. грн. у 2020 році.

Проаналізувавши дані групи активів та пасивів за увесь аналізований період, варто зазначити, що протягом 2016-2020 рр. виконується наступне співвідношення:

$$\begin{aligned} A1 &< П1 \\ A2 &> П2 \\ A3 &> П3 \\ A4 &< П4, \end{aligned} \quad (2.1)$$

Це свідчить про те, що баланс не можна вважати абсолютно ліквідним, адже не виконується перша умова, а саме $A1 < П1$, тобто даний суб'єкт господарювання не в змозі погасити свої найбільш термові пасиви найбільш ліквідними активами.

З метою комплексної оцінки ліквідності балансу підприємства розраховують загальний коефіцієнт ліквідності балансу. Вихідні дані для його визначення наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Вихідні дані для розрахунку загальної ліквідності балансу ПрАТ «Запоріжжкокс» за період 2016-2020 рр.

Показник	Рік				
	2016	2017	2018	2019	2020
Питома вага активів					
A1	0,009	0,001	0,003	0,004	0,005
A2	0,622	0,723	0,714	0,344	0,452
A3	0,101	0,124	0,095	0,219	0,134
A4	0,267	0,151	0,187	0,433	0,409
Всього	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
Питома вага пасивів					
П1	0,103	0,127	0,069	0,024	0,044
П2	0,411	0,524	0,462	0,174	0,135
П3	0,048	0,027	0,028	0,077	0,077
П4	0,439	0,322	0,441	0,724	0,744
Всього	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

На рисунку 2.2 наведено динаміку загального коефіцієнта ліквідності балансу ПрАТ «Запоріжжкокс» за 2016-2020 рр.

Рисунок 2.2– Динаміка загального коефіцієнта ліквідності балансу ПрАТ «Запоріжжкокс» за період 2016-2020 рр.

Розраховані дані свідчать про те, що у 2019-2020 рр. відбулося значне зниження загального коефіцієнту ліквідності балансу із 1,25 у 2016 році до 0,67 у 2020 році, що є негативним для діяльності даного підприємства.

Наступним етапом аналізу ліквідності підприємства є визначення величини його оборотного капіталу. Даний показник можна розрахувати за допомогою двох способів (табл.2.6).

Таблиця 2.6 – Динаміка власного оборотного показника ПрАТ «Запоріжжкокс» за період 2016-2020 рр.

Показник	Рік				
	2016	2017	2018	2019	2020
І спосіб (ВОК)					
1. Власний капітал, тис. грн.	1680558	2638240	3748269	4740083	4792620
2. Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	183313	219912	240831	504462	496205
3. Необоротні активи, тис. грн.	1021386	1241879	1593541	2833797	2636249
4. Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	842485	1616273	2395559	2410748	2652576

Продовження таблиці 2.6

Показники	Рік				
	2016	2017	2018	2019	2020
2 способ (ЧОК)					
1. Оборотні активи, тис. грн.	2808347	6955914	6909657	3710027	3807922
2. Поточні зобов'язання, тис. грн.	1965862	5339641	4514098	1299279	1155346
3. Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	842485	1616273	2395559	2410748	2652576
Питома вага власних оборотних коштів у загальній сумі оборотних коштів, %	30.00	23.24	34.67	64.98	69.66

Таким чином, вищенаведені дані свідчать про те, що протягом усього аналізованого періоду підприємство мало додатне значення власних оборотних коштів, причиною чого є збільшення суми оборотних активів швидшими темпами, ніж збільшення поточних зобов'язань. Так у 2020 році відбулося збільшення власних оборотних коштів на 1810091 тис. грн. порівняно із 2016 роком і їх сума на кінець аналізованого періоду становила 2652576 тис. грн.

Також слід зазначити, що питома вага власних оборотних коштів у загальній сумі оборотних коштів протягом аналізованого періоду збільшується із 30,0% у 2016 році до 69,66 % у 2020 році, що є позитивним аспектом діяльності підприємства. Наступним етапом є аналіз відносних показників ліквідності підприємства (табл.2.7).

Таблиця 2.7 – Відносні показники ліквідності ПрАТ «Запоріжкоке» за період 2016-2020 рр.

Показник	Рік					Відхилення (+/-) 2020р./2016р
	2016	2017	2018	2019	2020	
Коефіцієнт покриття	1,43	1,30	1,53	2,86	3,30	1,87
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,017	0,002	0,006	0,013	0,018	0,002
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,231	1,112	1,351	1,750	2,550	1,32

Таким чином, коефіцієнт покриття дає можливість встановити якою мірою оборотні активи покривають поточні зобов'язання Нормативним значенням

даного коефіцієнта є 1,5-2,5. Протягом аналізованого періоду значення даного показника загалом знаходиться в межах норми і лише у 2020 році перевищує нормативне значення. Розраховані показники свідчать про те, що у 2016 році на кожну гривню короткострокових зобов'язань припадає 1,43 грн. оборотних активів, а у 2020 році – 3,30 грн. Оскільки на підприємстві значення даного показника є більшим за 1, то це може свідчити про достатню кількість оборотних активів для розрахунку за поточними зобов'язаннями підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує ту частку короткострокових зобов'язань, яка може бути погашена за рахунок наявних грошових коштів. Даний показник є меншим за норматив (0,2-0,3) протягом усього аналізованого періоду та у 2020 році становить 0,018.

Коефіцієнт швидкої ліквідності свідчить про те, яка частина короткострокових зобов'язань може бути погашена не тільки за рахунок наявних у підприємства грошових коштів, а також і за рахунок очікуваних надходжень за відвантаженою продукцією. Даний показник протягом аналізованого періоду має стабільну тенденцію до збільшення і у 2020 році становить 2,5, що на 1,3 більше, ніж у 2016 році. Значення коефіцієнту є більшим за його нормативне значення (0,8-1) протягом усього аналізованого періоду. А тому можна зробити висновок, що протягом 2016-2020 рр. підприємство зможе розрахуватися за своїми поточними зобов'язаннями за рахунок повернення дебіторської заборгованості.

Отже, можна зробити висновок, що баланс підприємства не є абсолютно ліквідним протягом 2016-2020 рр., тобто суб'єкт господарювання не в змозі погасити свої найбільш термові пасиви найбільш ліквідними активами. Також варто зазначити, що відносні показники ліквідності не відповідають своїм нормативним значенням, а це свідчить про наявність проблем підприємства із можливістю вчасно погасити свої борги, якщо терміново настане час їх сплати.

3 НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ

Інвестиційна привабливість, здатність підприємства співпрацювати із різними фінансово-кредитними установами, а також випуск конкурентоспроможної продукції забезпечується достатньою кількістю фінансових ресурсів та ефективністю їх розміщення і правильністю використання, а також можливістю підприємства розраховуватися за своїми фінансовими зобов'язаннями.

Проведений аналіз загальної фінансово-господарської діяльності підприємства та розрахунок показників ліквідності зокрема дає можливість визначити, що ПрАТ «Запоріжжкокс» має певні проблеми зі здатністю відповідати за своїми поточними та перспективними зобов'язаннями. Саме тому на першому етапі вирішення даної проблеми проведемо аналіз складу, структури та темпів зростання оборотних активів та поточних зобов'язань підприємства за 2016-2020 рр.(додаток Д,Е).

Аналізуючи дані додатку Д, варто зазначити, що найбільшу частку у загальній структурі оборотних активів підприємства протягом усього періоду займає дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги та у 2020 році вона становить 76,43%. Відповідно найменшу частку становлять гроші та їх еквіваленти – 0,80% у 2020 році. Загальна сума оборотних активів протягом усього аналізованого періоду зросла на 999575 тис. грн., або ж на 35% і у 2020 році становить 3807922 тис. грн.

За даними додатку Е, можна спостерігати, що найбільшу частку у структурі поточних зобов'язань становить кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, яка протягом усього аналізованого періоду знаходиться в межах 70-80 % і у 2020 році становить 75,1%. Найменшу частку серед поточних зобов'язань займає кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування – 0,19%

у 2020 році. Загальна сума поточних зобов'язань за період 2016-2020 рр. зменшується на 810516 тис. грн., або ж на 41% та становить 1155346 тис. грн.

Доцільним є також визначення середньорічного темпу зростання чистого доходу від реалізації підприємства, розрахунок якого наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Розрахунок середньорічного темпу зростання чистого доходу від реалізації ПрАТ «Запоріжжкокс»

Показник	Рік				
	2016	2017	2018	2019	2020
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	4460790	8585404	9208474	12365901	6191403
Темп зростання чистого доходу від реалізації, %	-	192,46	107,26	134,29	50,07
Середньорічний темп зростання чистого доходу від реалізації, %	121,02				
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	2359969	5842823	5399212	2241285	2910521
Темп зростання дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, %	-	247,6	92,41	41,51	129,86
Середньорічний темп зростання дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, %	127,84				

Отже, зважаючи на розраховані дані таблиці 3.1, можна зробити висновок, що середньорічний темп зростання чистого доходу від реалізації є меншим, ніж середньорічний темп зростання дебіторської заборгованості. Це може бути наслідком того, що значна частина продукції оплачується в борг, тобто підприємство надає комерційні кредити, що в умовах сучасної нестабільної економічної ситуації є досить ризикованим, оскільки воно саме може потерпати від браку фінансових ресурсів для виконання свої поточних зобов'язань. Саме тому доцільно активізувати на підприємстві політику управління дебіторською заборгованістю, як однієї зі складових оборотних активів.

Для визначення оптимальної структури оборотних активів ПрАТ «Запоріжжкокс» було використано методичний підхід, розроблений такими

авторами, як Гросул В.А. та Филипенко О.М. В основі даного підходу знаходиться модель, до складу якої входять нормативні значення

показників ліквідності в якості обмежуючих параметрів. В результаті певних перетворень можна отримати декілька варіантів структури оборотних активів підприємства та визначити найбільш оптимальну з них.

Показники ліквідності підприємства, які входять до складу даної моделі, представлені трьома коефіцієнтами: коефіцієнтом поточної ліквідності (покриття), коефіцієнтом швидкої (термінової) ліквідності, а також коефіцієнтом абсолютної ліквідності.

Враховуючи те, що для забезпечення нормальної платоспроможності суб'єктів господарювання значення коефіцієнта швидкої ліквідності повинно бути не менше 0,7, а абсолютної ліквідності – не менше 0,2, то для розрахунку оптимальної структури оборотних активів потрібно (3.1) вирішити наступну систему рівнянь :

$$\{K_{\text{п}} = \frac{\text{ОА}}{\text{ПЗ}}, \frac{\text{ДЗ} + \text{ГК}}{\text{ПЗ}} = 0,7, \frac{\text{ГК}}{\text{ПЗ}} = 0,2, d\text{ДЗ} = \frac{\text{ДЗ}}{\text{ОА}}, d\text{ГК} = \frac{\text{ГК}}{\text{ОА}}.$$

де $K_{\text{п}}$ – коефіцієнт покриття;

ОА – оборотні активи;

ПЗ – поточні зобов'язання;

ДЗ – дебіторська заборгованість;

ГК – грошові кошти та поточні фінансові інвестиції;

$d\text{ДЗ}$ – питома вага дебіторської заборгованості у загальній сумі оборотних активів;

$d\text{ГК}$ – питома вага грошових коштів та короткострокових фінансових інвестицій у загальній сумі оборотних активів.

В ході перетворень система (3.1) матиме вигляд (3.2):

$$\left\{ \begin{aligned} \text{ПЗ} &= \frac{\text{ОА}}{\text{К}_\Pi}, \frac{\text{ДЗ} + \text{ГК}}{\text{ПЗ}} = 0,7, \frac{\text{ГК}}{\text{ПЗ}} = 0,2, \text{ДЗ} = d\text{ДЗ} \times \text{ОА}, \text{ГК} \\ &= d\text{ГК} \times \text{ОА}. \end{aligned} \right. \quad (3.2)$$

Оскільки $\text{ДЗ} = d\text{ДЗ} \times \text{ОА}$, $\text{ГК} = d\text{ГК} \times \text{ОА}$, а $\text{ПЗ} = \frac{\text{ОА}}{\text{К}_\Pi}$, то після підстановок система буде виглядати наступним чином:

$$\left\{ \begin{aligned} \frac{d\text{ДЗ} \times \text{ОА} + d\text{ГК} \times \text{ОА}}{\left(\frac{\text{ОА}}{\text{К}_\Pi}\right)} &= 0,7, \frac{d\text{ГК} \times \text{ОА}}{\left(\frac{\text{ОА}}{\text{К}_\Pi}\right)} = 0,2. \end{aligned} \right. \quad (3.3)$$

Вирішивши систему рівнянь та виконавши необхідні перетворення, отримано наступний результат:

$$\left\{ \begin{aligned} d\text{ДЗ} &= \frac{0,5}{\text{К}_\Pi}, d\text{ГК} = \frac{0,2}{\text{К}_\Pi}. \end{aligned} \right. \quad (3.4)$$

Таким чином, структура оборотних активів має наступний вигляд:

$$d\text{З} + d\text{ГК} + d\text{ДЗ} = 100\% \quad (3.5)$$

$$dЗ = 100\% - dДЗ - dГК \quad (3.6)$$

де $dЗ$ – питома вага запасів у загальній сумі оборотних активів.

Нормативне значення коефіцієнта покриття знаходиться в межах від 1 до 3. Таким чином, доцільно розрахувати оптимальну структуру оборотних активів підприємства для таких значень коефіцієнта покриття, як $K_{п}=1$; $K_{п}=1,5$; $K_{п}=2$; $K_{п}=2,5$; $K_{п}=3$. (табл.3.2)

Таблиця 3.2 – Формування структури оборотних активів для різних нормативних значень коефіцієнта покриття

Показник	Значення коефіцієнта покриття (K_n)					
	1	1,5	2	2,5	3	3,3(факт)
Частка запасів у структурі оборотних активів, %	30	54	65	72	76	9
Частка дебіторської заборгованості у структурі оборотних активів, %	50	33	25	20	17	89
Частка високоліквідних активів у структурі оборотних активів, %	20	13	10	8	7	2

Аналізуючи дані таблиці 3.2 слід зазначити, що фактична структура оборотних активів значно відрізняється від розрахованих в результаті оптимізації варіантів. З метою визначення оптимального варіанту структури оборотних активів для ПрАТ «Запоріжжкокс», розраховано вартісні показників в розрізі статей оборотних активів та визначено показники ліквідності за кожної варіації їх частки в загальній структурі оборотних активів (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Вихідні дані для визначення оптимального складу та структури оборотних активів ПрАТ «Запоріжжкокс».

Показник	Значення коефіцієнта покриття (K_n)					
	1	1,5	2	2,5	3	3,3(факт)
Запаси	346604	935830	1501950	2079623	2634189	330808

Дебіторська заборгованість	577673	571896	577673	577673	589226	3405066
Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	231069,2	225292,47	231069,2	231069,2	242622,66	72048

Продовження таблиці 3.3

Показник	Значення коефіцієнта покриття (K_n)					
	1	1,5	2	2,5	3	3,3 (факт)
Сума оборотних активів	1155346	1733019	2310692	2888365	3466038	3807922
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	5,359	3,573	2,679	2,144	1,786	1,626
Період оборотності активів	67	101	134	168	202	221
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	10,72	10,83	10,72	10,72	10,51	1,82
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	34	33	34	34	34	198
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	17,86	6,62	4,12	2,98	2,35	18,72
Період оборотності запасів	20,15	54,41	87,33	120,92	153,17	19,23
Операційний цикл	30,87	65,24	98,05	131,64	163,67	217,22
Фінансовий цикл	-36,31	-1,94	30,87	64,46	96,49	150,04
Коефіцієнт покриття	1	1,5	2	2,5	3	3,30
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,7	0,69	0,7	0,7	0,72	3,0

Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,14	0,14	0,14	0,14	0,15	0,04
-----------------------------------	------	------	------	------	------	------

Таким чином, аналізуючи дані таблиці 3.3 склад та структура оборотних активів за значення коефіцієнта покриття 1,5 не дає можливості бути реалізованою, оскільки передбачає значне скорочення обсягу оборотних активів підприємства, а тому такий варіант є неприйнятним для даного

підприємства. Також коефіцієнт швидкої ліквідності є меншим за нормативне значення та дорівнює 0,69. За умови вибору варіанту, який відповідає коефіцієнту покриття на рівні 3, потрібно нарощувати запаси до 2634189 тис. грн., що на 2303381 тис. грн. перевищує їх фактичне значення, а це не відповідає потребам даного підприємства.

Отже, на даному етапі ведення фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Запоріжжкокс» найбільш прийнятним є 4 варіант, при якому значення коефіцієнта покриття знаходиться на рівні 2,5. Під час реалізації даного варіанту підприємство зможе відповідати за своїми поточними та перспективними зобов'язаннями.

Таким чином, оптимальна структура оборотних активів вибраного варіанту матиме наступний вигляд: запаси займають 72% при їх фактичному значенні 9% обсягу оборотних активів, що у числовому вираженні становить 2079623 тис. грн., на даний момент розмір запасів дорівнює 330808 тис. грн., дебіторська заборгованість становитиме 577673 тис. грн., тобто 20%, що менше від фактичного значення на 2815840 тис. грн.. Частка грошових коштів та поточних фінансових інвестицій із 2% до 7% і становитиме 231069 тис. грн.. Загальна сума оборотних активів при такому значенні коефіцієнта покриття зменшиться на 919557 тис. грн. і складатиме 2888365 тис. грн.

При даному варіанті структури оборотних активів операційний цикл ПрАТ «Запоріжжкокс» зменшиться із 217 днів до 131 дня, тобто запаси підприємства перетворяться в грошові кошти за 131 день. Відбудеться також зменшення і фінансового циклу 86 днів, та буде дорівнювати 64 дні. Але в той же час відбудеться збільшення періоду обороту запасів до 121 дня, оскільки збільшиться розмір запасів в структурі оборотних активів. Варто зазначити, що скорочення оборотних активів відбулося в основному за рахунок зменшення розміру дебіторської заборгованості.

При створенні системи управління дебіторською заборгованістю потрібно визначити оптимальний рівень дебіторської заборгованості, який, у свою

чергу, відповідатиме кредитній політиці підприємства та буде враховувати як стратегічні цілі підприємства, так і його фінансові можливості.[7,9]

Дослідивши склад та структуру оборотних активів ПрАТ «Запоріжжкокс» було визначено, що у 2020 р. питома вага дебіторської заборгованості серед оборотних активів дорівнювала 76,43 %. Отже, для оптимізації розміру дебіторської заборгованості підприємство може рефінансувати її частину, тобто перевести її в більш ліквідні форми оборотних активів, такі як грошові кошти та короткострокові фінансові вкладення, що буде сприяти підвищенню фінансової стійкості підприємства. [16]

Для початку визначимо прогностні значення дебіторської заборгованості підприємства на наступні три роки, використавши для цього метод екстраполяції (табл.3.4)[56].

Таблиця 3.4 – Рівень дебіторської заборгованості ПрАТ «Запоріжжкокс» за період 2016-2020 рр.

Порядковий номер року (t)	Розмір дебіторської заборгованості, тис. грн. (y)	Ланцюговий абсолютний приріст, тис. грн. (Δy)
2016	2359969	-
2017	5842823	3482854
2018	5399212	-443611
2019	2241285	-3157927
2020	2910521	669236
Всього	18753810	550552

На основі даних таблиці 3.4 визначимо середнє зростання дебіторської заборгованості підприємства:

$$\Delta y = 550552 \div 4 = 137638 \text{ тис. грн.}$$

Отже, розраховане значення, свідчить про те, що кожного року сума дебіторської заборгованості в середньому зростатиме на 137638 тис. грн. Спрогнозуємо значення дебіторської заборгованості на 2021-2023 рр.:

$$\Delta y_{2021} = 2910521 + 137638 = 3048159 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta y_{2022} = 2910521 + 137638 + 137638 = 3185797 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta y_{2023} = 2910521 + 137638 + 137638 + 137638 = 3323435 \text{ тис. грн.}$$

Зважаючи на отримані розрахунки, необхідно розрахувати оптимальне значення дебіторської заборгованості для даного підприємства, скориставшись для цього формулами, які наведені в додатку Є.[16]

На початку необхідно визначити коефіцієнт пропорційності (k):

$$k = \frac{2910521 - 2241285}{2241285 - 5399212} = -0,2119$$

Можливі фінансові надходження від дебіторської заборгованості розрахуємо за наступною формулою:

$$p_2 = \frac{5811125 \times 380278}{2910521} = 759260,3 \text{ тис. грн.}$$

Наступним кроком є визначення коефіцієнту витрат, який залежить від дебіторської заборгованості:

$$k_T = \frac{-0,2119 + \sqrt{|-0,2119^2 - 4 \times 1 \times 0,365|}}{2 \times 1} = 0,9777$$

$$k_{ДЗ\text{тов}} = 0,9777 - (-0,2119) = 1,1896$$

Оптимальний розмір дебіторської заборгованості знаходимо наступним чином[16,8]:

$$D(t_{opt}) = 2910521 \times \left(1 - \sqrt{\frac{0,9777 \times -0,2119}{2910521 \times \left(\frac{759260,3}{380278} \times 1,1896\right)}}\right) = 2910521 \times 0,73 = 2124680$$

тис. грн.

Отже, наведені розрахунки свідчать про те, що оптимальний рівень дебіторської заборгованості становить 2124680 тис. грн., що на 785 841 тис. грн. або 27 % менше, ніж фактичне значення.

Таким чином, варто звернути увагу на можливі шляхи зменшення дебіторської заборгованості даного підприємства з метою підвищення рівня ліквідності та фінансової стійкості.

Робота по управлінню дебіторською заборгованістю потребує чітко визначеної послідовності дій, які мають бути спрямовані на зменшення можливості виникнення простроченої та безнадійної заборгованості, а також правильно підібраної кредитної політики, яка дозволить максимально ефективно використати дебіторську заборгованість для підвищення продажу товарів та послуг. Дебіторська заборгованість відволікає обігові кошти із процесу фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, що є наслідком непрямих витрат для підприємства, адже чим довшим є період погашення заборгованості, тим меншим є дохід, який отриманий від дебіторів, так як кошти, вкладені в дебіторську заборгованість можуть знецінюватися через інфляцію[56].

Є декілька різних способів зменшення дебіторської заборгованості. Наприклад, використання торгового кредиту або використання так званої «кредитної політики», при якому необхідно визначити оптимальний кредитний період, тобто строк оплати дебіторами заборгованості або ж стандартну тривалість наданого кредиту. Оскільки, якщо термін кредиту та сума дебіторської заборгованості є значно більшими за відповідні характеристики кредиторської заборгованості, то підприємство буде змушене залучати значні додаткові кошти з метою фінансування дебіторської заборгованості[8].

Вітчизняні вчені рекомендують обирати підприємствам помірний тип кредитної політики, адже для ведення діяльності важливим є не тільки уникнення збільшення заборгованості, але й оцінка конкурентів та ринкової ситуації загалом. Важливим завданням при використанні даного типу кредитної політики є визначення оптимального рівня дебіторської заборгованості.

Не менш важливим етапом управління дебіторської заборгованості є постійний аналіз контрагентів, з метою попередження виникнення безнадійної заборгованості, адже проблеми з ліквідністю мають не короткостроковий, а середньо - та довгостроковий характер. Провівши даний аналіз можна також запропонувати певну систему знижок та більш лояльні кредитні умови. Це може бути як і збільшення терміну кредитування для потенційно важливих клієнтів, так і різноманітні знижки та пільги при достроковому погашенні заборгованості. Надання таких знижок є вигідним як для покупця, адже він зменшить свої витрати на придбання продукції, так і для продавця, який збільшить оборот грошових коштів. Але варто зазначити, що необхідно розробити таку систему знижок, яка б забезпечувала зростання прибутку та мінімізувала витрати, адже тільки тоді її використання має сенс.

Ще одним із способів зменшення дебіторської заборгованості на сьогодні є використання факторингу, тобто придбання банківською установою не оплачених рахунків суб'єктів господарювання. За виконання операцій факторингу підприємство-продавець має сплачувати комісію банківській установі, яка буде залежати від таких факторів, як платоспроможність покупця, суми та терміну заборгованості. Але в той же час використання факторингу має ряд переваг для підприємства-продавця, серед яких:

- забезпечення стягнення дебіторської заборгованості;
- зниження ризиків отримання безнадійної чи протермінованої заборгованості;
- швидкість отримання коштів за продукції;
- зростання фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Таким чином, мінімізація обсягів дебіторської заборгованості дозволить збільшити рівень ліквідності та платоспроможності підприємства, а також збільшити рентабельність його діяльності в цілому.

ВИСНОВКИ

В сучасних умовах господарювання важливим питанням є дослідження управління ліквідністю підприємства. В економіці існує безліч точок зору щодо визначення поняття «ліквідності підприємства», які мають спільні та відмінні суттєві риси. Проаналізувавши ми маємо наступне визначення, що ліквідність – здатність підприємства перетворити оборотні активи над короткостроковими пасивами, яке дає можливість суб'єкту господарювання розраховатися із своїми зобов'язаннями за рахунок майна, а також дає можливість перетворити свої активи на кошти без витрат їхньої ринкової вартості. Було сутність, значення, роль, види та фактори які впливають на значення показників ліквідності. Визначено методи оцінки та механізм управління ліквідністю суб'єкта господарювання.

ПрАТ «Запоріжжкокс» є одним з найбільших виробників коксу для металургії та одним з найбільших експортерів продукції в Україні.

Загальні показники фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, говорить, що протягом 2016-2020 років відбулося зростання чистого доходу на 28%, що свідчить про збільшення обсягів виробництва продукції підприємства. Відповідно у 2020 році порівняно із 2016 роком збільшується і собівартість реалізованої продукції на 33,6 %. Це свідчить про збільшення суми витрат підприємства щодо виробництва та реалізації продукції. Протягом усього аналізованого періоду відбувається постійне збільшення суми власного капіталу на 3112062 тис. грн. (65%) та відповідно зменшення суми позикового капіталу на 810516 тис. грн. (30%), що свідчить про зменшення рівня фінансової залежності від кредиторів. Показники майнового стану загалом відповідають своїм нормативним значенням. Аналіз показників ділової активності свідчить про те, що всі вони знаходяться у межах своїх нормативних значень, але деякі з них погіршуються, що негативно впливає на діяльність підприємства.

Таким чином, ПрАТ «Запоріжжкокс» ефективно використовує свої ресурси, в результаті чого його діяльність є прибутковою протягом усього аналізованого періоду.

Провівши аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Запоріжжкокс» за допомогою абсолютних, так і відносних показників. Ми визначили, що високоліквідні активи на даному підприємстві зменшуються протягом періоду на 5323 тис. грн., дебіторська заборгованість зростає протягом усього періоду на 531916 тис. грн. Запаси та поточна дебіторська заборгованість, зросли у 2020 році на 472982 тис. грн., необоротні активи, збільшилися протягом аналізованого періоду на 1614863 тис. грн. Розрахувавши загальний коефіцієнт ліквідності балансу, відбулося значне зниження показників з 1,25 у 2016 році до 0,67 у 2020 році, що є негативним для діяльності даного підприємства.

Баланс підприємства не є абсолютно ліквідним протягом 2016-2020 рр., тобто суб'єкт господарювання не в змозі погасити свої найбільш термінові пасиви найбільш ліквідними активами. Також варто зазначити, що відносні показники ліквідності не відповідають своїм нормативним значенням, а це свідчить про наявність проблем підприємства із можливістю не вчасно погасити свої борги, якщо терміново настане час їх сплати.

Середня сума дебіторської заборгованості зростає на 137638 тис. грн. Для цього було наведено розрахунок оптимального рівня дебіторської заборгованості який склав 2124680 тис. грн., що на 785 841 тис. грн. або 27 % менше, ніж фактичне значення.

Таким чином, варто звернути увагу на можливі шляхи зменшення дебіторської заборгованості даного підприємства з метою підвищення рівня ліквідності та фінансової стійкості. При цьому мінімізація обсягів дебіторської заборгованості дозволить збільшити рівень ліквідності та платоспроможності підприємства, а також збільшити рентабельність його діяльності в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Babich A.M Formation of the optimal structure of fundsenterprises . Actual problems of economy.2011. № 9. С.12-24.
2. Kornivska V.O. Likvidnist u terminakh ekonomichnoi teorii: postkryzovi oriientyry rozvytku [Liquidity in terms of economic theory: post-crisis development benchmarks]. Ekonomichna teoriia,2013 no 2, P. 16–27.
3. Nestorova, S., Stehney, M., Sidun, V. Adaptatsiya analizu likvidnosti ta platospromozhnosti do suchasnykh umov hospodaryuvannya. Ekonomichnyy analiz, 2011,№8 (2),P.279-282.
4. Oleksandrenko, I. V. Diahnosty`ka likvidnosti ta platospromozhnosti pidpry`yemstva [Enterprise liquidity and solvency diagnostics]. Aktual`ni problemy` ekonomiky`[Actual problems of economics],2014. 6.P. 419–426
5. Slobodianiuk I.S. Otsinka platospromozhnosti pidpryiemstva v suchasnykh umovakh [Assessment of solvency of the enterprise in modern conditions]. Availableat:http://www.rusnauka.com/10_NPE_2010/Economics/61998.doc.htm. 2012 (accessed 15.11.2021).
6. Solotva, V. Analiz likvidnosti, platospromozhnosti ta finansovoyi stijkosti vsy`stemi upravlinnya pidpry`yemstvom [Analysis of liquidity, solvency and financial stability in the enterprise management system]. Visny`k KNTEU [Herald of KNTEU], 2003.№6, P.199–206
7. Агеева Є.І. Кредитна політика як інструмент управління дебіторською заборгованістю. Фінансовий менеджмент. 2016. № 6. С 22-33.
8. Бабаєв В.Ю., Гальченко І.О. Управління дебіторською заборгованістю підприємства. Теорія та практика державного управління. 2017 . № 2 . С. 203-209.
9. Багрова І.В., Макєєва Н.С. Визначення оптимального обсягу дебіторської заборгованості. Економічний вісник. НГУ. 2015. № 4. С. 30 – 40.

10. Банк В.Р. Финансовый анализ: учеб. пособие /В.Р. Банк, С.В. Банк, Л.В. Тараскина. М.: ТК Велби,ИздОво Проспект, 2006. 344 с.
11. Баржанір І.А. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансового стану підприємства.Фінанси,облік,банки,2014.№1. 48с
12. Бержанір І. А. Діагностика показників ліквідності підприємств. Фінансове забезпечення сталого розвитку економіки України: колективна монографія / за ред. Слатвінського М.А. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016.
13. С.151–156
14. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств : Фінанси України. 2015. № 3.С. 117-128
15. Білик М.Д. Фінансовий аналіз / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. К.: КНЕУ. 2015. 592 с
16. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент : Навч. курс / І.А. Бланк. Вид.4. перероб. и доп. . Київ : Ніка-Центр, 2016. 656с.
17. Боярко І. М. Оптимізація дебіторської заборгованості підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2018. № 9. С. 19–25.
18. Гайдис, Н. М. Фінансовий аналіз : навч.-метод. посібн. Львів : Вид-во ЛБІ НБУ, 2006. 414с.
19. Глущенко О.О. Вдосконалення менеджменту ліквідності (платоспроможності) за умов платіжно-розрахункової кризи в Україні . URL:<http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/8483/1/04.pdf>. (дата звернення 08.11.2021)
20. Гончарова А.І. Взаємозв'язок факторів неплатоспроможності підприємства: «Фінанси»,2004. № 10. 15 с.
21. Давиденко Н.М. Ліквідність та платоспроможність як показники ефективності фінансового менеджменту підприємства. Актуальні проблеми економіки,2017. № 2. С. 36-40
22. Демчук Н.І., Динь Я., Марков Д. Економічна сутність ліквідності та платоспроможності підприємства URL:

- http://www.rusnauka.com/9_NND_2012/Economics/3_105104.doc.htm (дата звернення: 08.11.2021)
23. Дзюба Т.А. Аналіз ліквідності підприємств машинобудування. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. Т.1.№2. С. 105–110.
 24. Дорошенко А. П. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємствам . *Ефективна економіка* 2010. №3. URL : [http:// www.economy.nauka.com.ua](http://www.economy.nauka.com.ua). (дата звернення : 11.11.2021)
 25. Дорошенко А. П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*.2013.№2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1805>.(дата звернення: 11.11.2021)
 26. Єдинак Т.С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємств в умовах фінансово-економічної кризи. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2016. Вип. 3. С. 54 – 57.
 27. Єпіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.
 28. Зянько В.В., Єпіфанова І.Ю. Фінансовий аналіз та звітність : Практикум. Вінниця: ВНТУ. 2018. 83 с.
 29. Каріка І. М. Покращення фінансового стану підприємства за рахунок розробки механізму поповнення оборотних коштів. URL: <http://www.google.com.ua/search?hl=en&inlang=ru&q=site%3Awww.nbu.gov.ua>(дата звернення : 07.11.2021).
 30. Клименко В.С. Методика оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства: наукова стаття. 2017. С.61-75
 31. Корнева Н.О., Кирлейза Г.М. Аналіз ліквідності: економічні науки. Миколаїв, 2018. №11(63). 5с.
 32. Корнівська В.О. Ліквідність у термінах економічної теорії: посткризові орієнтири розвитку. *Економічна теорія*, 2013. № 2. С. 16-27

33. Костирко Л.А. Формування кредитної політики підприємств в ринкових умовах. Економіка. Менеджмент. Підприємництво. 2018. №23 (II). С. 35–43.
34. Кулик А.В. Проблеми організації та методики аналізу ліквідності і платоспроможності підприємств / А.В. Кулик // Збірник наукових праць МННЦ ІтіС. Київ. 2013. Вип.14. С.300-332.
35. Лахтіонова Л.А. Аналіз платоспроможності та ліквідності суб'єктів підприємницької діяльності: монографія .Київ: КНЕУ, 2010. 657 с.
36. Маглаперідзе А. С., Храпкіна В. В. Оперативне управління фінансами підприємства - фінансова база інноваційного розвитку. *Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ*. 2018. №7. С.48-52.
37. Макарчук І. Основні показники оцінки платоспроможності та ліквідності підприємств .Формування ринкових відносин в Україні. 2008. № 7. 36–41с.
38. Максута О.А. Вдосконалення визначення ліквідності підприємств.*Вісник Академії праці і соц.відносин Федерації профспілок України*. К., 2016. Вип.2 (35).С. 93-99
39. Мельник Т.А., Лобач К.В. Методи оцінки ліквідності.Наукові записки.Кіровоград:КНТУ, 2016. №20. С.79-93
40. Носова Є.А. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства . Економіка. Проблеми економічного становлення. 2012. № 2. 58–64с.
41. Олександренко І. В. Діагностика ліквідності та платоспроможності підприємства.Актуальні проблеми економіки, 2014.№ 6.С. 419–426
42. Олександренко І. В. Діагностика ліквідності та платоспроможності підприємства / І. В. Олександренко // Актуальні проблеми економіки. 2014. № 6. С. 419–426
43. Офіційний сайт ПрАТ«Запоріжжкокс» URL:<https://www.zaporozhcoke.com/informacija-dlja-akcionerov/ustav-obshhestva>(дата звернення: 10.11.2021)
44. Парасій-Вергуненко І. М. Фінанси інституційних секторів економіки. Київ:Фінанси України.,2017.15с.
45. Соколова Е. Чернявська Г. Проблеми управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства. Збірник наукових праць Державного

- економіко-технологічного університету транспорту: «Економіка і управління», 2016. №35. 338с.
46. Сокольська Р. Б., Зелікман В. Д., Акімова Т. В. Фінансовий аналіз: Ч. 2.: Спеціальні методи фінансового аналізу: навч. посіб. Дніпро: НМетАУ, 2016. 76с.
 47. Терен Г.М. До питання оцінки ліквідності сільськогосподарських підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 22. С.106-110
 48. Терен Г.М. Система показників аналізу ліквідності підприємства. Інвестиції: практика та досвід. Чернівці, 2016. №8. С.31-36
 49. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник. К.: КНЕУ. 2012. 554 с.
 50. Томчук В.В. Застосування системного підходу до забезпечення оцінки і аналізу платоспроможності та ліквідності підприємства. *Вісник Львівська держ. фін. акад. Економічні науки*. Львів, 2015. №9. С.151-157
 51. Федорченко О.Є. Сутність факторингу та його роль в управлінні дебіторською заборгованістю на підприємстві. *Економічний простір* 2017. № 13. С. 237-243.
 52. Фінансовий менеджмент: навч. посібник: / за ред. проф. Г.Г. Кірейцева. К.: ЦУЛ, 2002. 469 с.
 53. Харакоз Л. В., Вдовіна А. С. Аналіз форм і методів управління дебіторською заборгованістю. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка*. 2016. № 1. С 53-57.
 54. Чемчикаленко Р.А., Майборода О.В., Дьякова Ю.Ю. Напрями підвищення ефективності оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2017. № 12. С.642–648
 55. Шевченко В.В. Факторинг: нові можливості фінансування. *Економічний вісник національного гірничого університету*. 2017. № 3. С. 64-72.
 56. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: Підручник. К.: Знання, 2006. 439с.

57. Школьник І.О. Фінансовий аналіз : навчальний посібник /за заг. Ред. Школьник І.О., І.М. Боярко, О. В. Дейнека та ін. К.: «Центр учбової літератури»,2016.368 с.
58. Щербань О.Д. Стратегічні орієнтири управління ліквідністю та діловою активністю підприємства: зб. наук. праць/за ред., В. А. Дерій та ін. Тернопіль:Видав.полігр.центр ТНЕУ «Економічна думка»,2016.том23.№2. С.206-212.
59. Ярошевська О.В. Методи оцінки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємств. Стратегія и механізм регулювання промислового розвитку. 2013.С.175–193